

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ

TAX REGULATION OF ORGANIZATION OF REMUNERATION OF LABOUR

У статті розглянуто засади податкового регулювання як вектора державного регулювання економіки національного господарства. Визначено об'єкти, суб'єкти та основні принципи податкового регулювання. Окреслено деякі податкові методи, за допомогою яких реалізується податкове регулювання, які застосовуються як урядом, так і органами місцевого самоврядування у межах повноважень.

Ключові слова: податкове регулювання, організація оплати праці, державне регулювання, механізм, соціальна гарантія, фіскальна політика.

В статье рассмотрены принципы налогового регулирования как вектора государственного регулирования экономики национального хозяйства. Определены объекты, субъекты и основные принципы налогового регулирования. Охарактери-

зованы некоторые налоговые методы, с помощью которых реализуется налоговое регулирование, которые применяются как правительством, так и органами местного самоуправления в пределах их полномочий.

Ключевые слова: налоговое регулирование, организация оплаты труда, государственное регулирование, механизм, социальная гарантия, фискальная политика.

The article considers the principles of tax regulation as a vector of state economic regulation of the national economy. Defined objects, subjects and the basic principles of tax regulation. Characterized by some tax methods, which implemented tax regulation, which are used by both the government and local authorities within their powers.

Key words: tax regulation, organization of remuneration of labor, state regulation, mechanism, social safety net, fiscal policy.

УДК 331.215.564

Васюренко Л.В.

к.е.н., старший викладач кафедри обліку і аудиту
Луганський національний аграрний університет (м. Харків)

Постановка проблеми. Метою соціальної держави є забезпечення високого рівня і якості життя її громадян. Фіскальний складник державної податкової політики забезпечує джерела фінансування прямих державних видатків на реалізацію соціальних програм та централізованих інвестицій. Водночас держава зацікавлена у зростанні добробуту громадян шляхом забезпечення умов економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників, що є основою для збільшення реальних доходів населення та оплати праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання реформування податкового регулювання в цілому і податкового навантаження на оплату праці зокрема, дослідженням податкових методів регулювання економіки займалися такі вчені, як І. Атаманенко, В. Гланц, Г. Івах, В. Кміть, Є. Лазарева, Н. Крючкова, Д. Рева, А. Свищук, О. Сидорович, Г. Ползікова, І. Ясенова та інші. Більшість наукових публікацій зосереджені на запропонованні шляхів удосконалення окремих податкових методів. При цьому досліджень, у яких представлений розгорнутий механізм удосконалення податкового регулювання недостатньо, що й зумовлює необхідність проведення подальшого наукового пошуку в цьому напрямі.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні основних засад податкового регулювання та аналізі податкового навантаження на оплату праці.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Під податковим регулюванням розуміють цілеспрямований вплив держави на учасників економічних відносин шляхом використання засобів та інструментів податкової політики. Саме за допомогою податкової політики держава не тільки фор-

мує джерела фінансування суспільно необхідних витрат, реалізуючи фіскальну функцію податків, але й забезпечує створення необхідних передумов для структурної перебудови національної економіки та її зростання. У сфері оподаткування перетинаються інтереси держави й регіонів з інтересами платників (суб'єктів господарювання та громадян).

З огляду на пріоритетність фіскальної функції податків, держава зацікавлена у збільшенні загальної суми податків і зборів, що надходить у бюджети всіх рівнів і державні цільові фонди. Однак надмірне підвищення податкового навантаження (пріоритет інтересів держави) позбавляє платників стимулу до розвитку й розширення масштабів діяльності, що веде до таких негативних наслідків, як пригнічення підприємницької ініціативи й стагнація, ухилення від оподаткування та тіньової економіки.

В основі використання оподаткування (як одного з найважливіших важелів економічної політики держави) лежить властива податкам і системі оподаткування регулювальна функція. Податкові методи належать до методів державного регулювання економіки. Залежно від засобів впливу методи державного регулювання економіки поділяються на адміністративні, правові, економічні. Податкові методи належать саме до економічних методів державного регулювання. Податкові методи – це сукупність заходів державного регулювання, які спрямовані на управління економікою за допомогою податків та притаманних їм функцій. Завдання податкових методів полягає у тому, щоб, застосовуючи різні податкові інструменти, досягти балансу між фіскальною достатністю та забезпеченням зростання національної економіки.

Н. Крючкова, досліджуючи механізм податкового регулювання, зазначає, що податкове

регулювання можна класифікувати за такими ознаками: за рівнем впливу (загальнодержавне і місцеве); ступенем регламентації (на рівні законодавчої влади та місцевого самоврядування); тривалістю дії (довгострокові та оперативні) [1, с. 56]. Така класифікація податкового регулювання дає можливість зрозуміти, що податкові методи, за допомогою яких реалізується податкове регулювання, можуть застосовуватись як урядом, так і органами місцевого самоврядування у межах їх повноважень. При цьому результати від використання певних податкових методів можуть давати результати як відразу після їх запровадження, так і через певний проміжок часу.

За елементами податкового менеджменту можна виокремити такі податкові методи:

1) методи податкового прогнозування – методи, за допомогою яких здійснюються прогнози податкових надходжень як на короткострокову, так і на довгострокову перспективу (фільтраційні, ігрові та експертні методи, поліноміальні методи) [2, с. 223];

2) методи податкового планування – методи, які за допомогою прогнозних та аналітичних показників дозволяють скласти план бюджетних надходжень на наступні періоди, що є підґрунтям для складання проекту Державного бюджету України;

3) методи податкового аналізу – методи, які використовуються для визначення обсягу, структури та ефективності використання податкових надходжень минулих років;

4) методи податкового обліку – методи, що визначені законодавством і в певному порядку забезпечують нарахування та сплату податків платниками до фіскальних органів відповідного рівня;

5) методи податкового регулювання – сукупність методів, які спрямовані на реалізацію етапів управління податковими відносинами (формування податкової політики, розробка регламентів, адміністрування податків тощо) [3, с. 64];

6) методи податкового контролю – методи впливу фіскальних органів на підконтрольний об'єкт із метою забезпечення дотримання податкової дисципліни [4, с. 139].

За механізмами реалізації податкові методи бувають такі: інституціональні – методи, реалізація яких вимагає державної підтримки і суттєвих перетворень (створення вільних економічних зон, офшорних зон тощо); правові – методи, що базуються на внесенні законодавчих змін із метою регулювання економічних процесів; фінансово-економічні – методи, які передбачають стимулювання чи обмеження певних видів економічної діяльності (пряме податкове субсидування, податкові канікули, підвищення мита, встановлення акцизів тощо).

Державне податкове регулювання є сукупністю прийомів та методів організації податкових відносин із метою забезпечення формування дохідної частини бюджету, централізованих цільових фон-

дів держави й впливу податків на розвиток виробництва й соціальної сфери [5, с. 131]. Об'єктом державного податкового регулювання є відносини, що виникають між державою в особі спеціально уповноважених органів державної влади та платниками податків; його суб'єктами слід визнати органи державної влади, наділені повноваженнями у сфері оподаткування на всі групи платників податків. Предметом державного податкового регулювання є діяльність держави у сфері встановлення та стягнення до бюджетів податків, зборів (обов'язкових платежів). Мета державного податкового регулювання полягає у реалізації податкової політики, а також формуванні дохідної частини бюджетів усіх рівнів та забезпечення дієвого впливу податків, зборів (обов'язкових платежів) на розвиток національної економіки та соціальних відносин. Державне податкове регулювання виконує всі основні функції: планування, мотивування, організування та контроль.

Державне податкове регулювання – це процес управління оподаткуванням за допомогою здійснення податкового прогнозування, планування, регулювання та контролю з метою ухвалення управлінських рішень задля впливу на соціально-економічний розвиток країни та регіонів [6, с. 188].

Суб'єкти державного податкового регулювання можна поділити на три категорії:

1) органи, уповноважені розробляти та / чи ухвалювати нормативно-правові акти у сфері оподаткування. Це Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, профільні міністерства і відомства, органи місцевого самоврядування, науково-дослідні інститути, незалежні експерти тощо;

2) органи спеціальної компетенції (ті, що безпосередньо надають роз'яснення у сфері оподаткування; здійснюють облік платників податків і перевірку дотримання ними податкового законодавства; виявляють і розкривають податкові правопорушення та застосовують санкції за їх вчинення). До таких органів належить Державна фіскальна служба України та її територіальні органи, органи Пенсійного фонду України, Державне Казначейство України;

3) платники податків.

Податкове планування на державному рівні передбачає аналіз надходження податків, тенденцій та факторів зростання бази оподаткування і на цій основі визначення обсягу податкових надходжень до бюджетів. Організація (як функція управління податковою системою) передбачає також розроблення нових методів оподаткування, наприклад, зміну бази, ставки, податкових пільг, порядку подання декларації [7, с. 277]. Основне завдання податкового прогнозування і планування полягає в забезпеченні якісних і кількісних параметрів бюджетних завдань і перспективних програм соціально-економічного розвитку країни на основі

виробленої і прийнятої у законодавчому порядку податкової концепції.

Введення оптимальних податкових ставок і обґрунтованих податкових пільг породжує дієві стимули для економічного зростання, збільшуються обсяги підприємницької діяльності, а тому зростає база оподаткування й первинні доходи платників податків.

Примусове вилучення у платника певної частини його доходу спонукає його до підвищення продуктивності праці й веде до зростання виробництва. Однак податки можуть стимулювати працю й підприємницьку ініціативу лише тоді, коли платник буде впевнений, що за допомогою оподаткування держава не вилучить у нього весь приріст прибутку, отриманий у результаті зменшення витрат виробництва. Інакше у платника зникає будь-яке бажання підвищувати продуктивність праці й розширювати виробництво.

Специфікою податкового регулювання є чітке законодавче закріплення податкових правовідносин. Господарським кодексом України (ст. 17, частина перша) визначено, що «система оподаткування в Україні, податки і збори встановлюються виключно законами України».

Основним принципом податкового регулювання є принцип соціальної справедливості – забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом упровадження економічно обґрунтованого неоподаткованого мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого і прогресивного оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи. Одним із законів, прийняття яких ухвалили до умов надання Україні розширеного кредитування МВФ, був закон, спрямований на зменшення навантаження на фонд оплати праці, покликаний сприяти легалізації зарплат.

Питання податкового навантаження на заробітні плати настільки важливе, тому що від цього залежить як величина самої зарплати, так і здатність роботодавця розвивати свій бізнес. Гроші, які заробляють, власник (керівник) бізнесу може направити на різні цілі. Причому не виділити кошти у фонд оплати праці він просто не може: цього вимагають і закон, і фундаментальні правила побудови бізнесу (люди – його головний актив). Але коштів він повинен виділити більше, ніж у результаті отримують працівники. Різницю становить єдиний соціальний внесок і військовий збір. Після перерахування цих грошей часто не залишається коштів не те що на розвиток, а просто на існування бізнесу.

Припустимо, працівнику нарахована зарплата 4 000 гривень. Із цієї суми роботодавець утримує 18% прибуткового податку, тому на руки видається 3 280 гривень. Крім того, на суму зарплати (фонд оплати праці) нараховується ЄСВ (прийmemo його ставку в 36,76%) – 1 468 гривень і 1,5% вій-

ськового збору – 60 грн. Таким чином, зараз, щоб заплатити працівникові 4 000 грн., роботодавець повинен витратити 5 528 гривень.

Аналізуючи показники податкового навантаження на заробітну плату в зарубіжних країнах (рис. 1), можна дійти висновку, що немає очевидного зв'язку між рівнем життя, розвитком економіки і рівнем податків. Це пояснюється наявністю безлічі факторів, що впливають на рівень життя, крім податків. Але практично у всіх економічно розвинених країнах основну частину податкового навантаження на зарплату становить прибутковий податок, а не соціальні внески (як в Україні).

Такий принцип має глибокий зміст. По-перше, роботодавці можуть більше коштів направляти на розвиток. Але важливіше інше: працівники стають господарями всіх зароблених ними грошей. Тому, наприклад, можуть самі вирішувати, що робити з пенсійними відрахуваннями. Вони також бачать те, скільки податків платять державі зі своєї кишені, тому з великою увагою стежать за тим, як чиновники їх витрачають.

Негативний вплив на регулювання оплати праці справляють нестабільність та недосконалість податкової системи, внесення частих змін у податкове законодавство. Окремі науковці вважають необхідною умовою покращення соціально-економічної ситуації в Україні зменшення податкового навантаження безпосередньо на заробітну плату [8, с. 20].

За останні роки в Україні були випробувані на практиці різні підходи щодо формування податкової політики. Усі вони виявилися не досить ефективними, тому продовжується постійна робота над коригуванням прийнятих законодавчих актів, їх уточненням, пристосуванням до соціально-економічних умов, що постійно змінюються, над формуванням у нашій країні оптимального податкового механізму. Податкове регулювання заробітної плати має бути побудовано державою так, щоб воно, з одного боку, стримувало надмірно високі доходи, а з іншого – не послаблювало мотивацію до праці. Зниження податкового навантаження без суттєвих втрат для бюджету може досягатися лише за умов збільшення обсягів виробництва товарів та послуг. Причому показники такого збільшення в умовах сучасного економічного розвитку можуть бути не стільки абсолютними, скільки відносними.

Висновки з проведеного дослідження. Існування неефективного, надмірного податкового навантаження призвели до формування та закріплення тіньової економіки та корупції. За умов неефективних податкових ставок обсяги тіньових доходів зростають, що зменшує податкову базу та призводить до зростання бюджетного дефіциту бюджету України. Для подолання корупції та суттєвого зменшення тіньової економіки необхідні системні дії, які мають спрямовуватися на зменшення

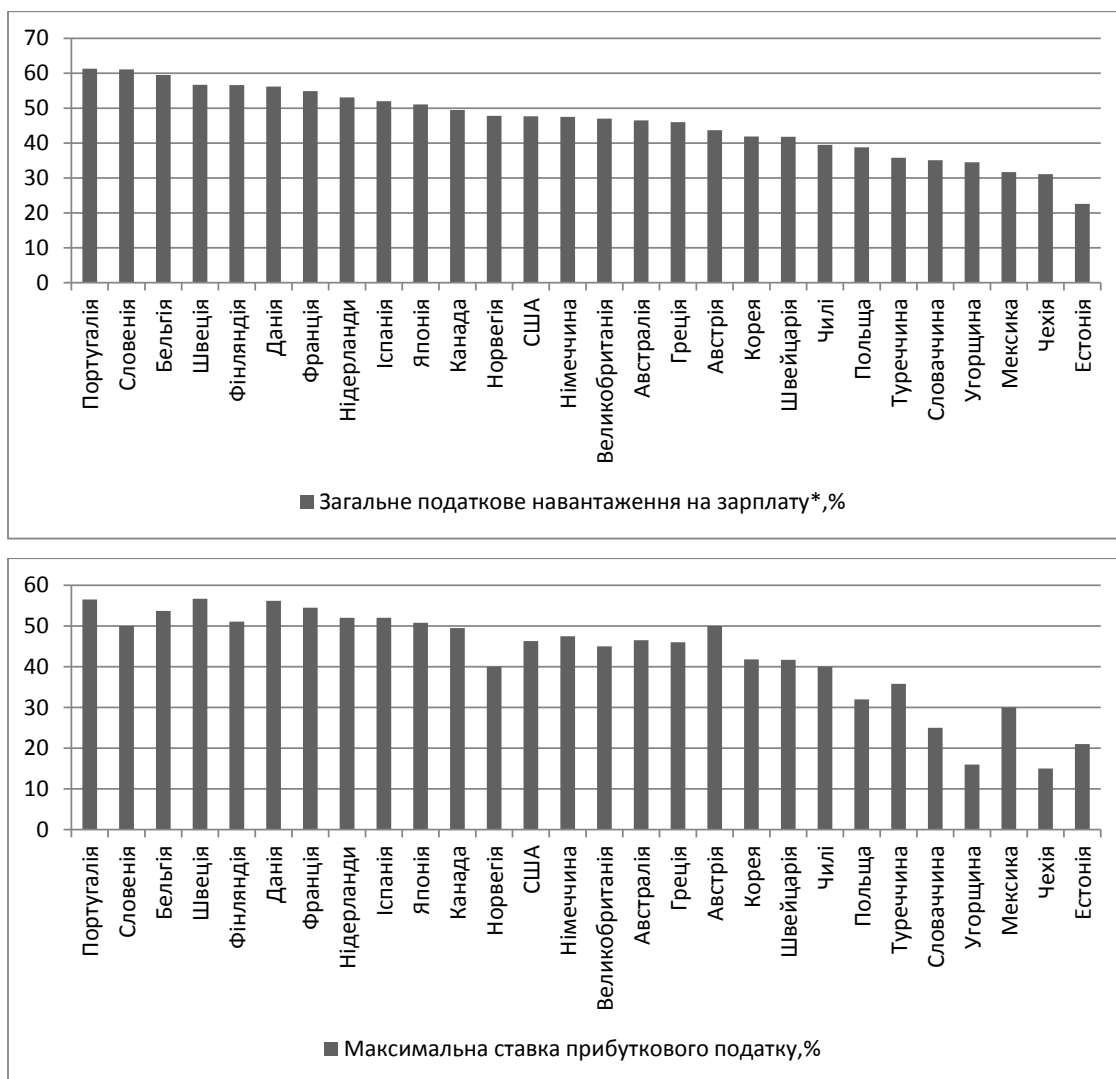

Рис. 1. Податкове навантаження на зарплати в зарубіжних країнах у 2017 році

Джерело: побудовано автором [9]

рівня податкового тиску на бізнес і громадян, що дасть змогу підвищити привабливість легального сектора та повної сплати податків, а також зростання оплати за виконану працю і добробуту населення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ткачик Л. Особливості функціонування корпоративного податкового менеджменту. Бізнес Інформ. 2013. № 12. С. 333–338.
2. Осадча О. Аналіз системи оподаткування підприємства в контексті сучасних економічних трансформацій. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2014. № 1 (65). С. 284–293.
3. Тренев Н. Методология стратегического управления предприятием на основе самоорганизации. Аудит и финансовый анализ. 2001. № 4. URL: <http://www.auditfin.com/fin/2001/4/rtrenev/rtrenev.asp>.
4. Катренко А., Савка І. Механізми координації у складних ієрархічних системах. Вісн. Нац.

- ун-ту «Львівська політехніка». 2008. № 631. С. 156–165.
5. Карпінський Б., Залуцька Н. Стратегічний податковий менеджмент як механізм управління економічним розвитком держави. Стратегічні пріоритети. 2007. № 4 (5). С. 126–133.
6. Лещух І., Олійник Н. Концептуальні основи функціонування системи державного податкового менеджменту в Україні. Регіональна економіка. 2014. № 4. С. 187–193.
7. Гогіна О. Концептуальні засади та необхідність розвитку державного податкового менеджменту в Україні. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2012. № 3. С. 273–278.
8. Прокопенко В. Оподаткування нерухомості – інструмент наповнення муніципальних бюджетів та регулювання місцевих ринків нерухомості. Вісник Чернівецького державного технологічного університету. 2013. № 4 (69). URL: <http://vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcl&j=7&id=39>.
9. Організація економічного співробітництва та розвитку. URL: <http://www.oecd.org/>